

Veertig jaar lang werkte Wil Gerritse (Apeldoorn, 1947) voor Staatsbosbeheer in de IJsselvallei tussen Deventer en Kampen. Weidevogels en visstropers zag hij gaan, de Kwak en hippe 'struinnatuur' zag hij komen. En al die jaren telde Wil de vogels.

'In spagaat tussen Ze

De jubileumtelling van – inmiddels ex-boswachter – Wil Gerritse begint bij de Deventer Roei- en Zeilvereniging, aan de oostelijke IJsseloever. In een groene auto van Staatsbosbeheer zitten behalve Gerritse ook Hans Vlottes, zijn vaste telpartner van de eerste twintig jaren, en Anton Koot, zijn collega teller gedurende de laatste twintig. "Ik ben een paar maanden geleden dan wel met FPU gegaan, zoals dat bij de overheid heet, Flexibel Pensioen en Uittreden, maar omdat ik nu formeel vrijwilliger ben mag ik dit handige autootje toch nog gebruiken voor de tellingen", lacht Gerritse. En handig is 'ie! Ter hoogte van de haven gaat vóór een raampje omlaag om er een telescoopstatief op te klemmen. Achter schuift een hoge deur open voor een optimaal, wijs uitzicht op de rivier. Eventuele fietsers en wandelaars hebben nergens last van. Op de steigers waar over enkele maanden weer zeilboten zullen afmeren zitten nu een goeie honderd Scholeksters. Vandaag op de kop af voor het veertigste jaar maakt Gerritse de tocht langs de rivier. Veertig keer een stuk of tien tellingen per jaar, eerst op de fiets, later op een dienstbrommer, maar de meeste tijd toch per auto. Eerst alleen onder de vlag van de Vogelwerkgroep Grote Rivieren, sinds 1973 ook voor SOVON. "In al die jaren is er niet één telling overge-

slagen, mede dankzij mijn andere maatje uit de beginjaren, Han Brink. Ik weet niet of het uniek is, maar het is wel een hele mooie reeks." Met enigszins gespeeld chagrijn mopperen de medetellers van Gerritse op het weer tijdens deze integrale watervogeltelling. "Ik kan me niet herinneren dat het ooit zulk pestweer is geweest rond de maarttelling", zegt Koot. Door die fijne, hoge schuifdeur van de Staatsbosauto blijkt ook heel veel wind en regen naar binnen te kunnen. "Tien Stormmeeuw, veertig Meerkoet", dicteert Gerritse onverstoort. "En één Ooievaar." Die Ooievaars zullen een constante factor blijken, de hele weg tussen Deventer en Zwolle. Het zijn vogels van het buitenstation 't Zand, in Gorssel. Een aantal dieren wordt daar nog steeds bijgevoerd. Diverse Ooievaars zien er dan ook de lol niet van in om 's winters weg te trekken.

Als we iets verderop de auto weer in de berm zetten, klinkt uit de uiterwaarden een massaal gekef. Voorzichtig schuift de deur weer open. Duizenden kolganzen besluiten dat het groene autootje blijkaar geen dreiging oplevert. Ze gaan door met waar ze mee bezig waren: grazen. Zo vanzelfsprekend is dat vertrouwen overigens niet. Op verschillende plaatsen zullen we die dag nog schoten horen van jagers. Gerritse blijkt niet het type boswachter dat ook van de jacht houdt. Als er op een gegeven moment een fourwheeler drive van een jager langszij komt, kan er bij Gerritse en zijn collega tellers hooguit een plichtmatig praatje vanaf. 'Of we komen wandelen, want meneer houdt graag een beetje zicht op wie er in het jachtterrein lopen'. Je moet het maar durven vragen aan vier inzittenden van een duidelijk herkenbare auto van Staatsbosbeheer. "Nee, we komen niet om te wandelen. We zijn de vogels aan het tellen ..."

Verstoring

Ook al is het 'zijn' gebied niet meer, het is duidelijk dat Gerritse de jagers en andere verstoorders liever ziet gaan dan komen. Toch is niet alle verstoring zo helder afkeu-

renswaardig als bijvoorbeeld de visstropers waar hij het in het verleden zo vaak mee aan de stok had. Het stropersgilde nam in de loop van de tijd wat af. Geplande – door velen zelfs gewenste – verstoring kwam ervoor terug. Want Staatsbosbeheer vindt, geheel in lijn met het beleid van het ministerie van LNV, dat natuur voor mensen moest zijn. Struinnatuur moest er komen.

"Ik heb geprobeerd een evenwicht te vinden tussen ontsluiting van een gebied voor mensen en het belang van vogels", zegt Gerritse. "Niet alles kan overal. Zo staan er tussen Deventer en Zwolle maar liefst vijf observatiehutten, een kijkscherm, een uitkijktoren en zijn er verschillende wandelroutes aangelegd. Deze uiterwaarden zijn daarmee bovengemiddeld goed ontsloten, zeker in vergelijking met andere gebieden langs de grote rivieren. Wil je de belangrijke vogelwaarde van deze uiterwaarden geen geweld aan doen, dan is de grens wel zo ongeveer bereikt."

"Voorlichting was een van mijn belangrijkste taken. Ik mag mensen graag meenemen een gebied in, vertellen over het beheer. Waarom staan er grote graafmachines, waarom wordt een dijk doorgestoken, waarom zijn de weidevogels grotendeel verdwenen, en hoe is een spectaculaire moerasvogel als de Kwak daar – onder andere – voor teruggekomen? Ik geloof oprecht dat je op die manier draagvlak creëert. Maar waarom moet je daarvoor mensen de vrije hand geven om dwars door kwetsbare gebieden te kunnen lopen? Dit gebied is uitermate geschikt voor Zeaarenden. En even onder ons: ze zijn ook al dicht genaderd. Dat soort ontwikkelingen draai je onherroepelijk de nek om wanneer je mensen door bijvoorbeeld de kern van de Duursche Waarden zou laten struinen. Het is nota bene het grootste ooboscomplex langs de IJssel, waar zich ook een hardhoutoobos mag ontwikkelen."

Die Duursche Waarden, genoemd naar het buurtschap Duur, halverwege de telroute naar Zwolle, hebben een special plek in de carrière van Gerritse. De markante, hoge

eaarend en

KLEI

Wetenschapjournalist Rob Buiten maakt reportages over vogels en vogelaars voor diverse media. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor SOVON-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld.

'draagvlak'

schoorsteen van de voormalige steenfabriek 'Fortmond', aan de zuidkant van de Waarden, is het eerste dat we zien als we het gebied naderen. "Die schoorsteen is helemaal gerestaureerd. We hebben er meteen een vaste slechtvalkenkast ingemetseld. Zo te zien zit de vogel er nu niet." Eerder die dag hebben we al wel twee slechtvalken gezien, een beetje verregend op een paal in een weiland en eentje jagend vlakbij de Duursche Waarden.

De Duursche Waarden zijn het schoolvoorbeeld geworden van gecreëerde 'systeemnatuur'. Het was aan het eind van de jaren tachtig ook het eerste natuurontwikkelingsproject van Nederland. De zomerdijk werd doorgestoken, zodat de natuurlijke dynamiek van de IJssel weer vat zou krijgen op de uiterwaarden. Grote grazers als Schotse hooglanders en een kudde pony's moesten de rest doen. Gerritse: "Het heeft goed uitgepakt in dit gebied. De grazers houden een deel van het gebied open, in andere stukken ontstaat oobos. Zeker, cultuurvolgers als de grutto zijn we hier in de loop van de tijd kwijtgeraakt. Door verruiging en bij gebrek aan bemesting vinden zij hier niet genoeg bodemleven. Maar er is ook veel voor teruggekomen. We hebben hier ook niet de problemen met begrazingsdruk zoals sommigen die signaleren in de Oostvaardersplassen. En struweelvogels als de Fitis en de Kneu doen het hier – nota bene tegen de landelijke trend in – juist goed."

Op de eerste steltlopers van de dag moeten we vrij lang wachten. Een stuk boven Wijhe zitten een paar honderd Kieviten in de buitenwaarden. Grutto's zien we nog wat verder naar het noorden, twintig stuks, in een ondergelopen stuk uiterwaard ten zuiden van het landgoed Windesheim. Ze horen bij de voorhoede die uit West-Afrika en Zuid-Europa terugkeert, op weg naar de bemeste cultuurgraslanden van agrarisch Nederland. "Die vogels hebben in dit gebied tegenwoordig niet veel meer te zoeken", stelt Gerritse nuchter vast.

Hans Vlottes, zijn telmaatje van het eerste uur, mist die steltlopers wel. "Van onze tellingen uit de jaren zeventig herinner ik mij vooral de enorme voorjaarsvrolijkheid van de maartelling. Waar zijn al die steltlopers gebleven? De variatie lijkt me sowieso iets minder geworden. De ganzen zijn in aantal toegenomen. Maar we zien nu alleen maar Kol- en Grauwe ganzen. Ik heb nog geen Rietgans gezien."

Anton Koot, de 'huidige partner' van Gerritse sputtert tegen. "Het moet voor een flink deel aan de kou liggen van dit jaar. Er zitten nu inderdaad minder voorjaarsgasten. Maar andere jaren is dat echt anders. Vorig jaar hadden we rond deze tijd al de eerste Boerenzwaluwen." Toch moet ook Koot toegeven dat de variatie wel iets is afgenomen. "We hebben inderdaad vooral veel ganzen gekregen. De Rietgansen zijn hier nu weg, maar moet je kijken wat we nu ook veel Brandgansen hebben."

Kleien

Ruim zeven uur later, bij het Engelse Werk, een park aan de voet van de IJsselbrug in Zwolle, zit de jubileumtelling voor Gerritse er weer op. "Hoe lang ik er nog mee doorga? Ik weet het niet. Misschien ga ik wel op naar de vijftig jaar. Ik heb me sinds mijn pensioneren wel bewust teruggetrokken uit het vergadercircuit en het meedenken over bijvoorbeeld een nieuw educatief centrum bij de Duursche Waarden. Ik kan mij zo voorstellen dat je met name voor de basisschooljeugd ontzettend leuke dingen kunt doen. Laat ze maar met hun handen in de vette rivierklei zitten. Laat ze bijvoorbeeld hun naam bakken in kleiletters, en ondertussen begrijpen wat de plek is van de rivier in de dynamiek van de natuur. Maar het is nu aan anderen om dat uit te voeren. Ik blijf hier wel komen om vogels te tellen."

Rob Buiten

